

FELLES EKTESKAPSLOV • OMFANG OG KONSEKVENSER

Stortinget vedtok i juni 2008 reformen «felles ekteskapslov».

Betegnelsen felles ekteskapslov ga inntrykk av at reformen var avgrenset til ekteskapsloven. Realiteten var en omfattende reform med endring av flere lover samtidig:

- **EKTESKAPSLOVEN** ble endret til også å omfatte par av samme kjønn
- **ADOPSJONSLOVEN** åpnet for at homofile par kan adoptere barn
- **BIOTEKNOLOGILOVEN** åpnet for assistert befruktning til lesbiske par
- **BARNELOVEN** ga ikke-biologisk mor i det lesbiske paret juridisk foreldrestatus som medmor
- **PARTNERSKAPSLOVEN** ble opphevet

Reformen felles ekteskapslov trådte i kraft 1. januar 2009.

Dette notatet er basert på den vurdering at reformen felles ekteskapslov oppsummerer, konsoliderer og tilrettelegger et språklig, verdimessig, politisk, økonomisk, ideologisk og rettslig fundament for ytterligere reformer og samfunnsendringer som har funnet sted og er blitt vedtatt i årene etter 2008.

PARTNERSKAP – EKTESKAP - RETTSVIRKNINGER

Alle ekteskapets rettsvirkninger var allerede ivaretatt i den tidligere partnerskapsloven.

Dette fremkom ikke av medias dekning og den offentlige debatten om felles ekteskapslov, men bekreftes av regjeringens eget høringsnotat i 2007 til felles ekteskapslov:

I henhold til partnerskapsloven § 3 har registrering av partnerskap med de unntak som følger av § 4 dvs. adopsjon, samme rettsvirkninger som inngåelse av ekteskap. Bestemmelser i norsk lovgivning som omhandler ekteskap og ektefeller gjelder tilsvarende for registrert partnerskap og registrerte partnere.

Det fremgår av § 4 at adopsjonslovens regler om ektefeller ikke gjelder for registrert partnerskap, men at den ene registrerte partner likevel kan adoptere den andre partnerens barn, jf. adopsjonsloven § 5a annet ledd, ved såkalt stebarnsadopsjon. Denne adgangen for stebarnsadopsjon kom inn i loven ved lovendring i 2001.

Fra regjeringens høringsnotat i 2007 til felles ekteskapslov, pkt. 2.2 side 6:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/felles-ekteskapslov-pa-horing/id467527/>

Felles ekteskapslov endret rettsvirkningene som omhandlet barns juridiske relasjon til sine biologiske foreldre og det likekjønnede paret. Bortsett fra navneendringen fra partnerskap til ekteskap, var felles ekteskapslov altså en reformpakke som endret barns juridiske rettigheter og rettsforhold.

Reformen ble lansert, behandlet og oppfattet som en rettighetsreform for homofile. Reformens innhold og omfang var imidlertid langt mer omfattende enn rettighets- og likestillingsperspektivet i mediedekningen og den offentlige debatten i forkant av Stortingets vedtak i juni 2008.

BARNEKONVENSJONEN • RETT TIL MOR OG FAR

Det vises til Barnekonvensjonen artikkel 7.1

Barnet skal (...) ha rett til (...) å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem.

FNs konvensjon for barns rettigheter, fra artikkel 7, gjengitt på Barneombudets hjemmesider

<http://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/hele-barnekonvensjonen/>

Konvensjonen uttrykker ikke eksplisitt at begrepet «foreldre» viser til biologiske foreldre, men det er dokumentert i forarbeider og bakgrunnsdokumentasjon for barnekonvensjonen at utgangspunktet for barnekonvensjonen er biologisk foreldreskap når begrepet foreldre benyttes. Det er altså ikke korrekt når det har vært hevdet at barnekonvensjonen ikke definerer foreldrebegrepet.

Det vises til følgende spørsmål som den tidligere gruppen «Nordisk nettverk for ekteskapet» sendte til en rekke instanser høsten 2007, og mottatte svar:

Spørsmål:

1. *Henviser barnekonvensjonens forståelse av foreldreskap til biologiske foreldre?*
2. *Vil en systematisert anvendelse av assistert befruktning for lesbiske par, jfr. ny ekteskapslov, komme i konflikt med artikkel 7.1?*

En del mottok kun spørsmål 1.

Det presiseres at denne korrespondansen nå er 10 år gammel, men her er svarene:

Danske UNICEF:

Umiddelbart opererer konventionen med det snævre familiebegreb dvs. kernefamilien og dermed de biologiske forældre. Der var en del international politik omkring denne definition, da konventionen blev vedtaget i 1989, og jeg ved ikke, om det kan tænkes, at forskellige lande definerer "forældre" forskelligt.

Institut for menneskerettigheder i Danmark:

Efter min vurdering må forældrebegrebet som udgangspunkt forstås som de biologiske forældre. Af forskellige årsager kan forælderrollen erstattes af "legal guardians" (dødsfald m.v.), men udgangspunktet er de biologiske forældre (genetiske forældre, fødselsgivende moder, samt fader der påtog sig forælderrollen gennem samliv med moderen ved fødslen). Mange lande har foretaget en reservation til art. 7, så det er anbefalelsesværdigt at undersøge om dette er tilfældet, når man kigger på definitionen af forældre. Ved adoption eller sæddonation og hemmeligholdelse af fædrene ophav er Børnekomiteen kritisk overfor denne politik.

Komiteen har nævnt i Concluding Observations i forhold til sæddonation:

"Concerning the right of the child to know his or her origins, the Committee notes the possible contradiction between this provision of the Convention [art. 7] with the policy of the State Party

in relation to artificial insemination, namely in keeping the identity of sperm donors secret” (Norway IRCO, Add. 23, para 10. See also Denmark IRCO, Add. 33, para 11).

Og i forhold til adoption:

”...With reference to art. 3 and 7 of CRC the Committee recommends that the State Party consider amending its legislation to ensure that information about date and place of birth of adopted children and their genetic parents are preserved and, where possible, made available to these children upon request and when in their best interest.” (Georgia IRCO, Add. 124, paras. 38 and 39.m og andre)”

Som det kan se ser kritikken ved adoption noget mindre, men alligevel påpeges det.

Jeg mener ikke at de lande du nævner har foretaget reservation i forhold til art. 7. Norge udtalt kritik af andre landes reservation (eks. Iran).

Redd Barna - Norge:

Spørsmål 1: Artikkel 7 slår fast at barnet fra fødselen av har rett til å kjenne sine foreldre, så langt det er mulig. Det er i juridisk litteratur antatt at det artikkelen tar sikte på, er retten til kunnskap om sine biologiske foreldre. Retten til å kjenne sine foreldre som artikkel 7 gir barnet, gjelder bare ”så lang det er gjørlig”. Hva som er ”gjørlig”, vil bero på forholdene i det enkelte land.

Spørsmål 2: Under forarbeidende til barnekonvensjonen ble ikke kunstig inseminasjon diskutert. Det vil derfor være opp til hvert enkelt land å tolke artikkelen på dette punkt.

Sveriges Barneombudsman:

Jag har läst ditt e-postbrev med frågor föräldrabegreppet och dess betydelse enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Texten i artiklarna 7, 8 och 9 i konventionen utgår från det biologiska föräldraskapet. Det sociala föräldraskapet omnämns inte uttryckligen i barnkonventionens artiklar. I Unicefs Implementation Handbook betonas dock att begreppet ”föräldrar” i artiklarna 7 och 8 ska tolkas att innefatta både genetiska, biologiska och psykologiska föräldrar.1[1]

Ett objektivt svar på hur assisterad befruktning ska värderas i enlighet med barnkonventionen bör du söka i Implementation Handbook eller i kommentarer och protokoll från Barnrättskommittén i Geneve, The UN Committee on the Rights of the Child.

Utenriksdepartementet i Oslo:

Hei, jeg kan dessverre ikke gi deg et kort svar på dette. Under følger en redegjørelse for teksten i artikkel 7. Da denne konvensjonsteksten ble opprettet, var det i utgangspunktet biologiske foreldre man hadde i tankene, for å sikre stabilitet for barn gjennom kunnskap om sitt opphav. Mange land ønsket å reservere seg mot teksten pga hemmelig adopsjon og beskyttelse for donorer. De viste også til at artikkel 9 handler om barnas rett til å ikke bli atskilt fra sine foreldre. Dermed ble teksten "as far as possible" inkludert.

I Norge, når det gjelder sæddonor og anonymitet, trådte en bestemmelse i kraft i 2005 som slår fast at barn født etter assistert befruktning ved hjelp av donorsæd har ved fylte 18 år rett til å få opplysninger om sædgivers identitet. Endringene har sin bakgrunn i anbefalinger fra FNs barnekomite og en fornyet fortolkning av barnets rett til å kjenne sine foreldre etter barnekonvensjonens artikkel 7.1.

Barneombudet i Norge:

Angående barnekonvensjonen artikkel 7

Du stiller to spørsmål. For det første spør du om barnekonvensjonens forståelse av foreldreskap henviser til biologiske foreldre.

Artikkel 7 gir barnet så langt det er mulig rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem. Det fremgår ikke av bestemmelsens ordlyd om det her siktes til bare biologiske foreldre, eller om også andre som har en foreldrerolle omfattes. En vid forståelse av begrepet foreldre i artikkel 7 vil sammenfalle med slik det er naturlig å tolke begrepet i andre artikler i konvensjonen, eksempelvis artikkel 9 (om separasjon fra foreldre) og artikkel 10 (om familiegjening). Det sentrale i disse bestemmelsene er å skjerme barnet mot separasjon fra personer som innehar en foreldrerolle.

Man finner støtte for en slik tolkning av konvensjonen i Unicef Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child s. 117. Her fremgår det at begrepet "foreldre" i artikkel 7 har blitt forstått til både å inkludere biologiske foreldre, personer som rettslig sett anses å være foreldre ved fødsel (eksempelvis fedre som er gift med mor på fødselstidspunktet) og barnets sosiale foreldre (personer som har hatt omsorg som foreldre for et barn i barndommen). Det sentrale er med andre ord at barnet har hatt en tilknytning til personene som foreldre, og begrenser seg ikke til kun omfatte biologiske foreldre.

Du spør også om en systematisert anvendelse av assistert befruktning for lesbiske par vil komme i konflikt med artikkel 7 (1). Dette vil så vidt vi forstår være et spørsmål om artikkel 7 er til hinder for at myndighetene legger til rette for assistert befruktning fordi myndighetene dermed vil bidra til at barn fødes uten at det legges opp til at barnet skal ha en relasjon til den biologiske faren.

Barneombudet kan ikke se at det er av relevans i denne sammenheng om det er snakk om heterofile eller lesbiske par som får assistert befruktning. Spørsmålet knytter seg snarere til i hvilken grad artikkel 7 vil være til hinder for at man benytter anonyme sæddonor. Ny bioteknologilov fra 2003 opphevet muligheten for å benytte anonyme sæddonor i Norge.

Det ble i utarbeidelsen av loven lagt stor vekt på barnets rett til å kjenne sine foreldre etter barnekonvensjonen artikkel 7. Barn har dermed rett til å få vite sædgivers identitet når barnet fyller 18 år. Foreldre, både biologisk mor - og eventuell sosial far eller mor - har et særlig ansvar for å gi barnet mulighet til å kjenne sitt biologiske opphav.

Juridisk fagperson:

I forbindelse med utarbeidelsen av konvensjonen var ikke dette noe tema, og etter hva jeg er kjent med har heller ikke komiteen kommet med noen general comments (genrelle

tolkningsuttalelser) vedrørende dette, - og det er dermed overlatt til den enkelte nasjonalstaten å avgjøre dette.

Når det gjelder assistert befruktning av den type som er tillatt i Norge, - inseminasjon (og relevant her) av donorsæd, så er det jo ikke lenger adgang til anonymitet etter bioteknologiloven slik det var før, og dette kan jo sees som et skritt i retning av din ønskede forståelse.

På den annen side må man jo ta med i betraktning at mange barn i tradisjonelle ekteskap ikke kjenner sitt korrekte biologiske foreldreskap, ettersom farskapet normalt fastsettes etter "pater est", altså avledet av ekteskap med mor, - dessuten, når det gjelder mor, så er hun etter norsk lov "kvinnas som føder barnet". Dersom mor har vært i utlandet og mottatt donoregg så beskytter norsk lov altså et genetisk uriktig morskap.... Denne problemstillingen er altså uendelig bredspektret hvis man først analyserer den, - og det er spennende, men også ganske svimlende... Dette er store og vanskelige spørsmål og fint med alle slags innspill og meninger...

Det er godt dokumentert at forholdet mellom reformen felles ekteskapslov og barnekonvensjonens artikkel 7.1 burde vært problematisert og diskutert før reformen ble vedtatt i Stortinget. Likevel var dette temaet helt fraværende i mediernes dekning av prosessen frem til Stortingets vedtak.

Offentligheten la ensidig til grunn at felles ekteskapslov omhandlet homofile og deres rettigheter. Andre perspektiver var det ingen interesse for i noen av riksmidienes redaksjoner.

MEDMOR • ASSISTERT BEFRUKTNING TIL LESBISKE

Med felles ekteskapslov ble et nytt begrep med juridisk innhold etablert: Medmor.

Begrepet fremkommer i kjernesetningen for reformen felles ekteskapslov i den nye barnelovens § 4A:

Eit barn kan ikkje har både ein far og ei medmor.

Lov om barn og foreldre (barnelova) § 4A

<http://www.lovdato.no/all/hl-19810408-007.html>

Et barn som er unnfanget ved assistert befruktning og sæddonasjon, vil ha den ene kvinnen i det lesbiske paret som biologisk mor. Den andre kvinnen, som har samtykket til assistert befruktning, blir medmor.

Stortinget lovregulerte barnets tap av retten til far.

FARSKAPSUTVALGET

Farskapsutvalget, som ble oppnevnt i 2008, leverte sin NOU i 2009. Utvalget ble ledet av Aslak Syse. Utvalget understreket i sin rapport NOU 2009: 5 at juridisk foreldreskap bør avklares så tidlig som mulig.

Denne presiseringen kan være argument for å sikre juridisk foreldreskap, også etter assistert befruktning som fratrar barnet sin relasjon til biologiske foreldre. Dvs at foreldreskap etableres direkte med hjemmel i lov i konflikt med biologisk foreldreskap, og uten prosedyre for adopsjon.

Farskapsutvalget understreket imidlertid at tidlig avklaring av juridisk foreldreskap må avveies mot andre hensyn. Utvalget peker på risiko for menneskehandel. Søk på ord HANDEL. Se også følgende sitater:

Utvalget har vurdert hvilke regler som bør gjelde ved fastsettelse av farskap, morskap og medmorskap for barn som er født som et resultat av assistert befruktning i utlandet. I den forbindelsen finner utvalget det ikke riktig å tilpasse de norske lovreglene om foreldreskap for å legge forholdene bedre til rette for at personer bosatt i Norge skal benytte seg av tilbud andre steder i verden som ikke er tillatt her i landet.

Farskapsutvalgets rapport, side 14:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Hensynet til barnets beste må være et overordnet hensyn både ved utformingen og ved tolkning og anvendelse av prinsippene for etablering og endring av foreldreskap. Utvalget har lagt til grunn at det rettslige foreldreskap for et barn bør sikres så tidlig som mulig, samtidig som det skal være regler som beskytter mot utnyttelse av og handel med barn.

Farskapsutvalgets rapport Side 13

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Utvalget har lagt vekt på at barne- og adopsjonslovgivningen i minst mulig grad skal legge til rette for omgåelse av reglene i bioteknologiloven ved at personer bosatt i Norge får utført assistert befruktning i andre land med mer liberal lovgiving. Samtidig har utvalget lagt vekt på at barn som har blitt til ved assistert befruktning som ikke er tillatt i Norge, sikres best mulig juridisk. Dette gjelder både med hensyn til kontroll av identitet og sikring av at barnet ikke er kidnappet eller gjenstand for handel, samt mulighet for etablering av juridisk tilknytning til to foreldre tidligst mulig.

Farskapsutvalgets rapport Side 23

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Hensynet til barnet beste kommer også inn når moren selv er barn eller mindreårig. Det er en internasjonal utfordring å forhindre at barn utnyttes som surrogatmødre og/eller gjennom medisinsk uforsvarlig eggdonasjon. Internasjonal handel med barn er straffbart og i strid med menneskerettighetene. Men det kan være en vanskelig, og noen ganger en hårfin balanse mellom det å betale for tjenester/dekke utgifter på den ene siden og det å betale for barnet på den andre siden. Dette er også en problematikk i forbindelse med internasjonal adopsjon.

Farskapsutvalgets rapport Side 34

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Barn som vokser opp i Norge, kan ha blitt unnfanget ved metoder som ikke er tillatt etter det norske regelverket om bioteknologi. Barn har ingen innflytelse på omstendighetene rundt sin tilblivelse og bør ivaretas av regelverket uavhengig av måten de er konsipert på. Barns særlige behov for trygghet og stabilitet bør tillegges betydelig vekt. Det bør videre vektlegges at regelverket skal sikre at det ikke skjer bortføring av eller handel med barn.

Farskapsutvalgets rapport Side 84 -85

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

Det vil uthule adopsjonsinstituttet og kunne åpne for handel med barn, dersom man skulle anerkjenne foreldreskap direkte på bakgrunn av en avtale om surrogatmorskap

Farskapsutvalgets rapport Side 85

<https://www.regjeringen.no/contentassets/49e696a98b824527b5efa4439d0cb065/no/pdfs/nou200920090005000dddpdfs.pdf>

JURIDISK FORELDRESKAP ETTER ASSISTERT BEFRUKTNING I UTLANDET

Farskapsutvalget frarådet altså å tilpasse norske lovregler om foreldreskap ved å tilrettelegge for at personer bosatt i Norge kunne benytte seg av assistert befruktning andre steder i verden ved metoder som ikke er tillatt her i landet, og på den måten oppnå juridisk foreldreskap i Norge.

Farskapsutvalgets advarsler ble ikke tatt til følge av norske myndigheter og folkevalgte.

I årene etter farskapsutvalgets rapport i mars 2009 ble det tvert imot lagt til rette for at å anerkjenne foreldreskap direkte med bakgrunn i avtale om surrogati i utlandet.

Dette dokumenteres ved følgende:

- **MIDLERTIDIG FORSKRIFT:** Det ble vedtatt en midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap fastsatt i utlandet for barn født av surrogatmor i utlandet. Forskriften er i dag opphevet.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/midlertidig-forskrift-om-ankjennelse-a/id683384/>
<http://www.lovdatab.no/for/sf/bl/bl-20120523-0446.html>
- **MIDLERTIDIG LOV:** Stortinget vedtok en midlertidig lov om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet. Loven er i dag opphevet.
<https://lovdatab.no/dokument/NL/lov/2013-03-08-9?q=surrogati>
- **SÆRREGULER FOR ADOPSJON:** Stortinget vedtok ny adopsjonslov i juni 2017. Da det første utkastet til ny adopsjonslov, NOU 2014:9, ble sendt på høring i 2014, foreslo regjeringen i §13 at det skulle vedtas særregler for adopsjon av barn som er født ved assistert befruktning etter metoder som ikke er lov i Norge.
NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, forslag til ordlyd i ny §13 i adopsjonsloven, side 419
https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000ddd_pdfs.pdf

Da den senere proposisjonen (lovforslaget) ble sendt til Stortinget, var forslaget om egne hjemler for adopsjon etter assistert befruktning med metoder som ikke er lov i Norge, tatt ut av loven.

Familie- og kulturkomiteen i Stortinget vedtok imidlertid i innstillingen egne kriterier for adopsjonsbehandlingen etter assistert befruktning, herunder surrogati (se avsnitt nedenfor).

Stortingets prosesskjema for ny adopsjonslov

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=67712>
<https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2016-2017/inns-201617-359l.pdf>

SURROGATI • MIDLERTIDIG FORSKRIFT

Litt mer om den midlertidige forskriften:

Den rødgrønne regjeringen vedtok i mai 2012 en midlertidig forskrift om etablering av farskap for barn født av surrogatmor i utlandet. Dette fremkommer av forskriftens § 1 om virkeområde:

Forskriften gjelder en midlertidig adgang til å anerkjenne farskap til barn som oppholder seg i Norge når barnet er født av surrogatmor i utlandet og farskapet også er fastsatt i utlandet.

Surrogatarrangement etablert ved tvang omfattes ikke.

Midlertidig forskrift om anerkjennelse av farskap for barn født av surrogatmor i utlandet

<http://www.lovdata.no/for/sf/bl/bl-20120523-0446.html>

Den midlertidige forskriften anerkjente farskap i Norge på bakgrunn av dom eller administrativ avgjørelse i utlandet. Det var ikke forutsatt at farskapet var sammenfallende med biologisk farskap.

Forskriftens hjemmel var barnelovens § 85, som regulerer Norge skal legge til grunn fastsettelse av farskap eller medmorskap etter utenlandsk lov.

Barnelovens § 85 forutsetter imidlertid at godkjenning av farskap fastsatt i utlandet ikke skulle komme i konflikt med farskap fastsatt etter lovens §§ 6 og 7, som omhandler biologisk farskap.

Dette premisset var ikke tatt med i den midlertidige forskriften.

Den midlertidige forskriften ga dermed feilaktig inntrykk av forskriften hadde hjemmel i barneloven.

Forskriften hadde midlertidig varighet og forutsatte søknad om farskap innen 1 januar 2014.

Forskriften er nå opphevet.

SURROGATI • MIDLERTIDIG LOV

Litt mer om den midlertidige loven:

Stortinget vedtok i februar 2013 en «midlertid lov om overføring av foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet surrogati». Loven trådte i kraft 8. mars 2013. Den var som nevnt midlertidig, og ble opphevet 31. desember 2015. Loven ga juridisk foreldreskap til han eller hun som har hatt ønske om å oppfostre barnet sammen med barnets far, og har inngått avtale med surrogatmor i utlandet.

Formålet med loven er av hensyn til barnets beste å gi en midlertidig adgang til å overføre foreldreskap for barn i Norge født av surrogatmor i utlandet for de tilfeller som omfattes av § 2.

Loven gjelder ikke overføring av foreldreskap der avtalen med surrogatmor er inngått under tvang.

Midlertidig surrogatlov i utlandet § 1

<http://www.lovdata.no/all/hl-20130308-009.html>

Barnelovens § 2 regulerer at den som føder barnet er barnets mor.

Den midlertidige surrogatloven opphevet denne bestemmelsen, og fratok barnet retten til mor:

Ved overføringen av foreldreskapet får barnet samme rettsstilling til faren og søkeren som om det hadde vært deres felles barn. Søkeren får ved overføringen foreldreansvar for barnet med mindre faren og søkeren avtaler noe annet. Samtidig faller rettsforholdet til surrogatmoren og hennes slekt bort. Rettsvirkningen inntreffer fra vedtakstidspunktet.

Midlertidig surrogatlov i utlandet, fra § 2

<http://www.lovdatabasen.no/all/hl-20130308-009.html>

KORT OPPSUMMERT OM MIDLERTIDIG FORSKRIFT OG LOV

Med den midlertidige forskriften kunne det etableres farskap på bakgrunn av dom eller administrativ avgjørelse i utlandet, uten forutsetning om at farskapet var sammenfallende med biologisk farskap.

Med den midlertidige loven kunne partner til den som hadde fått anerkjent farskap etter forskriften også få overført juridisk foreldreskap.

I kombinasjon etablerte den midlertidige forskriften og den midlertidige loven en juridisk konstruksjon som i praksis legaliserte surrogati i Norge. Det eneste forbeholdet var at avtalen surrogati ble gjennomført utenfor Norge. Konstruksjonen åpnet for å gi juridisk foreldreskap hjemlet i avtalen om surrogati, uavhengig av biologisk foreldreskap, og uten vanlig prosedyre for adopsjon.

Konstruksjonen må kunne vurderes som norsk tilrettelegging for menneskehandel.

ADOPSJONSINSTITUTTET

Adopsjon er regulert i lov og forskrift som sikrer forsvarlig saksbehandling og ivaretar barnets beste.

Forslaget til ny adopsjonslov var på høring i 2015.

Det ble som nevnt foreslått særregler som sikrer adopsjon av barn som er født av surrogatmor:

I tillegg foreslår Adopsjonslovutvalget at det skal være en forutsetning for at en søknad om adopsjon skal kunne behandles etter utkastet til § 13, at den assisterte befruktningen er foretatt i utlandet, og at den ikke er tillatt i Norge.

Bestemmelsen er ikke ment å bidra til å avklare situasjonen dersom noen lykkes med å foreta en assistert befruktning i Norge med metoder som er ulovlige her.

Utvalget trekker dette skillet fordi personer som reiser utenlands, ikke bryter nasjonale regler når de benytter seg av metoder for assistert befruktning som er tillatt i det konkrete landet

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov side 133

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000dddpdfs.pdf>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har i brev til Bufetat, Skatteetaten og Arbeids- og velferdsetaten gitt en orientering om gjeldende rett og saksbehandling i saker om surrogati. Her skriver departementet at «det sentrale i disse sakene vil derfor være barnets behov for to juridiske foreldre» og tilkjenner dermed at en ikke vil stille samme krav til oppfostringstid som ved ordinære stebarnsadoptsjoner. Videre skriver departementet at en slik søknad vil «kunne behandles raskt».

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov side 397

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000dddpdfs.pdf>

Den ene ektefellen kan med samtykke fra den andre ektefellen adoptere dennes barn som er unnfanget ved en metode for assistert befruktning i utlandet selv om denne ikke er tillatt i Norge.

Det er et vilkår at metoden er tillatt i landet der barnet er unnfanget.

Søkeren må dokumentere at søkeren og ektefellen forut for unnfangelsen hadde et felles ønske om å oppfostre barnet sammen. Avtale, utenlandsk dom eller administrativ avgjørelse som dokumenterer slikt ønske, må fremlegges. Er barnet født av en surrogatmor, skal avtalen med surrogatmoren være inngått både av søkeren og dennes ektefelle. Søkeren skal legge frem opplysninger som gjør at surrogatmoren kan identifiseres. En søknad om å adoptere etter denne bestemmelsen skal fremmes innen 6 måneder etter at barnet er født. Reglene i § 12 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, forslag til ordlyd i ny §13 i adopsjonsloven, side 419

<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5e9fbf3dda43008490b0aa32846fac/no/pdfs/nou201420140009000dddpdfs.pdf>

Regjeringens fremlegg av NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, og den etterfølgende høringen finner du her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Horing---NOU-20149-Ny-adopsjonslov/id2342829/>

Det har vært et press for særregler som kan sikre adopsjon av barn som er unnfanget ved assistert befruktning etter metoder som ikke er lov i Norge.

Regjeringens proposisjon (lovforslag) til ny adopsjonslov ble sendt fra Barne- og likestillingsdepartementet til Stortinget i april 2017, og ble sluttbehandlet i Stortinget i juni 2017.

Forslaget om en egen paragraf med særregler for adopsjon etter assistert befruktning i utlandet etter metode som ikke er tillatt i Norge, ble ikke vedtatt i den form som det var foreslått. Komiteen peker imidlertid i sin innstilling på behov for unntak fra kravet til oppfostringstid i situasjoner der det søkes om adopsjon etter assistert befruktning / surrogati:

Komiteen viser til at det åpnes for stebarnsadoptsjon selv om barnet har to juridiske foreldre. Dette kan dreie seg om tilfeller der far og surrogatmor er juridiske foreldre. Det settes krav om fem års oppfostringstid i ordinære stebarnsadoptsjoner, noe flertallet i høringsinstansene bifaller, men komiteen vil påpeke at det er tilfeller der det er behov for unntak, som adopsjon etter assistert befruktning/ surrogati uten oppfostringstid, og at det da ikke kan kreves fem års oppfostringstid. Dette er i tråd med dagens praksis. Behovet for to juridiske foreldre og tilknytning til begge omsorgspersoner under oppveksten skal da spille en avgjørende rolle, og komiteen mener dette skal tas hensyn til sammen med vurderingen om at dette er til barnets beste.

Innstilling fra Familie- og kulturkomiteen, side 8

<https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2016-2017/inns-201617-359l.pdf>

Den nye adopsjonslovens §13, som omhandler adopsjon av ektefellens eller samboerens barn, regulerer at den som søker om å få adoptere ektefellens barn skal ha oppfostret barnet i minst 5 år og ønske å oppfostre barnet videre. Storkomiteen pekte imidlertid som beskrevet ovenfor på behovet for unntak fra kravet til oppfostringstid i situasjoner der det søkes om adopsjon etter assistert befruktning / surrogati. Adopsjonslovens § 13 ble derfor vedtatt med følgende unntak til kravet om oppfostringstid:

«Når det er særlige grunner til det, kan det gjøres unntak fra kravet om oppfostringstid».

Ny adopsjonslov, som trer i kraft 1. juli 2018, § 13

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Beslutninger/Lovvedtak/2016-2017/vedtak-201617-104/>

Det er altså godt dokumentert at Stortinget fortsatt ser bort fra anbefalingen om ikke å tilrettelegge for at personer bosatt i Norge skal kunne benytte seg av assistert befruktning andre steder i verden ved metoder som ikke er tillatt her i landet, og på den måten oppnå juridisk foreldreskap. Selv om det skal foreligge adopsjon, så må unntaket til kravet om oppfostringstid forstås som en slik tilrettelegging.

FORHOLDET TIL KONVENSJON OM ADOPSJON

I regjeringens første høringsutkast til felles ekteskapslov i 2007, ble forholdet til den europeiske konvensjonen av 1967 om adopsjon av barn behandlet.

Etter den daværende konvensjonens artikkel 6 skulle det bare tillates at et barn kunne adopteres av en person, eller av to personer som er gift med hverandre, enten de adopterer sammen eller suksessivt.

Det ble i 2007 lagt til grunn at begrepet «ekteskap» i konvensjonen forutsatte ekteskap mellom to personer av ulikt kjønn. Høringsnotatet konkluderte derfor at det lovforslaget som ble fremmet ville være i strid med konvensjonen, ved at samkjønnede ektefeller i Norge ble tillatt å adoptere sammen.

Departementet kom til at innføring av felles ekteskapslov for heterofile og homofile par ville gjøre det nødvendig å si opp Europarådskonvensjonen av 1967.

Høringsnotat felles ekteskapslov, pkt. 5.2.3.7 side 57 og pkt. 6.4.4, side 90

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/felles-ekteskapslov-pa-horing/id467527/>

Felles ekteskapslov ble vedtatt i Norge, uten behov for å si opp konvensjonen. Detaljene er ikke kjent, men det antas at det etter lobbygruppers innsats fant sted endringer i Europarådet, slik at tilslutning til adopsjonskonvensjonen ikke lenger forutsatte at ekteparet som adopterer er mann og kvinne.

Formålet og poenget med denne gjennomgangen er likevel å dokumentere at felles ekteskapslov ble gitt mandat til å overstyre internasjonale konvensjoner og regulering av barns rettigheter.

Norge var villig og klar til å bryte en internasjonal avtale om barns rettigheter ved adopsjon, med hensyn til større vektlegging av den nasjonale reformen felles ekteskapslov.

FLERE ENN TO JURIDISKE FORELDRE

Som følge av felles ekteskapslov, eggdonasjon, surrogati og utvidelse av assistert befruktning, vil det være barn som lever med andre foreldrekonstellasjoner enn det tradisjonelle mor, far, barn.

Flere voksenpersoner kan være involvert, eventuelt også som omsorgspersoner. Denne realiteten ligger bak politiske krav, også i Norge, for at barn kan ha flere enn to foreldre.

California vedtok høsten 2013, ved guvernør Jerry Brown, loven som kan gi barnet flere enn to foreldre.

<https://verdict.justia.com/2013/10/15/california-allows-children-two-legal-parents>

<https://www.wkfamilylaw.com/children-can-have-more-than-2-legal-parents/>

Det er åpenbart kun tidsspørsmål før det foreligger formelle utredninger og lovforslag om flere enn to juridiske foreldre for barn også i Norge. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har følgende forklaring av begrepet «*regnbuefamilier*» på sine hjemmesider:

Regnbuefamilie er en fellesbetegnelse for mange ulike familiekonstellasjoner med lesbiske, bifile og homofile foreldre. Det kan bety en familie der foreldrene er av samme kjønn, men også mer alternative familieformer, for eksempel der to lesbiske og to homofile menn har bestemt seg for å være foreldre sammen, to kvinner som deler omsorgen med barnets far, eller der to menn får barn med en kvinne og alle tre skal være omsorgspersoner for barnet.

http://www.bufdir.no/lhbt/LHBT_ordlista/R/Regnbuefamilie/

Arbeiderpartiet har vedtatt bl.a følgende i sitt program for 2017 – 2021 om hva Arbeiderpartiet vil:

- *Åpne opp for at foreldrepermisjonen kan tas ut av flere enn de to juridiske foreldrene, slik at flere omsorgspersoner i regnbuefamilier kan ta ut permisjon dersom de juridiske foreldrene ønsker dette*
- *Av hensyn til barnets beste vurdere om et barn som har flere enn to omsorgspersoner, også kan ha flere enn to juridiske foreldre*

Arbeiderpartiets program 2017 – 2021, side 71 – 72

https://res.cloudinary.com/arbeiderpartiet/image/upload/v1/ievv_filestore/712bd5b874e24958b84c14fbef5b1a98afbc8ae1e464cac9bcad06f24f2a85f

RESERVASJONSDEBATTEN

Etter regjeringsskiftet i 2013 ble fastlegers og helsepersonells reservasjonsrett/mulighet debattert.

Reservasjonsdebatten omhandlet stort sett kun abort, men utgangspunktet var Stortingets vedtak av felles ekteskapslov, som omfattet anmodningsvedtak nr. 614 av 19. juni 2008:

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det legges til rette for at helsepersonell som av samvittighetsgrunner ønsker det i enkelttilfeller, skal kunne fritas fra å utføre eller assistere ved assistert befruktning.

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2007-2008/080619/32/>

Rådet for legeetikk støttet reservasjonsmuligheten med henvisning til de etiske reglene for leger.

Ved brev datert 23. september 2010 til Helse og omsorgsdepartementet, krevde LLH, Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner at det opprettes en forskrift for reservasjonsretten.

LLH avviste at tolkning av reservasjonsretten skal overlates til den enkelte lege, kommune eller Rådet for legeetikk. De krevde at tolkningen som Rådet for legeetikk har gjort ble avvist av departementet.

I Rundskriv I-4/ 2011 imøtekom Helse- og omsorgsdepartementet kravet fra LLH.

https://www.regjeringen.no/contentassets/a9f103ad33c64913ad0fb2285cadb9ca/rundskriv_reservasjon_i-4-2011.pdf

Forslaget fratok fastleger den reservasjonsmuligheten som Stortinget hadde vedtatt for helsepersonell.

Debatten om reservasjon fokuserte kun på abort, og endte med at regjeringen endret fastlegeforskriften og abortforskriften. Konstruksjonen som ble etablert i avtale med KrF, var at fastleger ikke lenger skal henvise til abort, men sende krav om abort til spesialisthelsetjenesten.

Reservasjonsmuligheten som hadde eksistert siden abortloven ble dermed opphevet.

Utgangspunktet for hele saken, som altså var reservasjon mot henvisning til assistert befruktning som fratok barnet retten til far i kjølvannet av reformen felles ekteskapslov, fikk ingen oppmerksomhet.

Denne stortingsvedtatte reservasjonsmuligheten forsvant med rundskriv 1-4/ 2011.

TOTALITÆRE REGIMER OG BARNES RETT TIL MOR OG FAR

Samfunnet har rett og plikt til å sikre barnets beste, også når dette betyr at andre personer enn de biologiske foreldrene må overta omsorgen, foreldreansvaret og evt også det juridiske foreldreskapet.

Noe helt annet er lovgivning som legger til rette for at barn kan planlegges, unnfanges og fødes med det formål å bli overlatt, evt mot økonomisk godtgjørelse til andre enn sine biologiske foreldre.

Et slikt system og lovgivning gir dessverre forbindelseslinjer til totalitære regimer. Her er noen eksempler på regimer som har omdefinert barnets rett til sine foreldre:

SPANIA: I 1940 utstedte Franco et dekret som sa at staten skulle overta ansvaret for barn dersom det var fare for deres moralske oppdragelse. Foreldre som var republikanere og på venstresiden var utsatt. Franco etablerte Auxilio Social som drev barnehjem og katolske skoler over hele Spania. Et instrument for fascistregimet. Barn ble tatt fra foreldrene. I 1943 var det 12.000 barn i disse institusjonene. Andre ble adoptert bort til fascistiske sympatisører.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Tok-barna-fra-Francos-fiender-5576557.html>

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Spanias-stjalne-barn-6852091.html>

Etter tidligere versjon av dette notatet, er Spania i disse dager igjen i mediene i og med rettssaker som nå starter:

<https://www.abcnyheter.no/nyheter/verden/2018/06/26/195409942/klart-rettsoppgjør-om-spanias-stjalne-babyer>

ARGENTINA: I Argentina har «Mødrene på Maiplassen» synliggjort smerten etter militærjuntaen fra 1976 – 1983, da mange barn forsvant. I tiden etter diktaturet har det blitt funnet ventelister for militære familier som ønsket å adoptere barn som ble født i de hemmelige fengslene, og man vet at regimet hadde en plan for systematisk bortføring av barn.

Det finnes ikke offisielle registre, men hvert år dukker det opp saker om barn som ble født av politiske dissidenter i regimets fengsler, og som ble adoptert bort til tilhengere av regimet. Ifølge Mødrene på Plaza de Mayo ble omkring 500 barn født diktaturets fengsler. Det arbeides for å finne disse barna og gjenforene dem med sin biologiske familie.

Bergens Tidende skrev i 2006 at det da hadde lyktes å finne 82 barn, takket være den omfattende etterforskningen i regi av de etterlatte. Victoria Montenegros kamp for å finne sine rette foreldre er omtalt av New York Times skrev i oktober 2011.

https://snl.no/M%C3%B8drene_p%C3%A5_Maiplassen

<http://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2014/barnebarna-som-kom-tilbake/>

SOVJET: I den sovjetiske unionsloven av 1968 som omhandlet «Grunnlag for ekteskaps- og familielovgivning i SSSR og unionsrepublikkene 1968» het det i artikkel 18:

"Foreldrene er forpliktet til å oppdra sine barn i overensstemmelse med moralkoden hos kommunismens grunnleggere".

Artikkel 19 inneholdt forholdsregler om tap av foreldreretten når foreldrene motsatte seg bestemmelsene.

Fra boken «Tro som trosser KGB», Hermann Hartfeld, Lunde forlag 1988, side 212

Kommunistene, generalene og fascistene hadde noe felles: De mente at staten kunne vedta andre kriterier for foreldreskap enn at barnets biologiske mor og far som utgangspunkt er barnets foreldre.

Også i Norge finnes det historie vi ikke lenger er stolte av. Overgrepene mot taterne er dokumentert. Taterne ble fratatt barn frem til åttitallet. Alf Marinius Olafsen (55) og Anne Grete Kommedal ble fratatt sitt barn rett fra barsel i 1988, skrev utrop.no i 2008 ved utgivelse av boken «Nasjonens barn».

<http://www.utrop.no/14824>

NOU 2015: 7 ASSIMILERING OG MOTSTAND

I juni 2015 kom utredningen NOU 2015: 7 Assimilering og motstand. Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-7/id2414316/>

Det siteres fra innledningskapitlet:

En feilslått og nedbrytende politikk:

Taterne-/romanifolket ble på 1900-tallet utsatt for en hardhendt assimileringpolitikk fra norske myndigheter. Politikken kom til uttrykk gjennom lover og forordninger som til dels hadde et diskriminerende formål, og en klart diskriminerende virkning. Dette skapte negative fordommer om folkegruppen som har ført til frykt og mistillit mellom den og storsamfunnet. Denne politikken både har hatt og har fremdeles store konsekvenser for taterne/romanifolket.

Politikken rettet seg særlig mot to områder: omsorgsovertagelse av barn og tvungen bosetting. Staten overlot i all hovedsak gjennomføringen til den private organisasjonen Norsk misjon blant hjemløse ('Misjonen'). Fra 1907 til 1986 ble Misjonen i praksis enerådende på dette feltet, og offentlige instanser fikk instruks om å samarbeide med den. Selv om Misjonen også var en pådriver i å definere målgruppen og utforme politikken, konkluderer utvalget med at den utførte sitt arbeid på vegne av staten. I tillegg finner utvalget at det var et nært samarbeid mellom Misjonen og kommunale myndigheter når det gjaldt omsorgsovertagelse av barn og bosetting.

NOU 2015: 7 Assimilering og motstand, innledningskapitlet en feilslått og nedbrytende politikk

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4298afb537254b48a6d350dba871d4ce/no/pdfs/nou201520150007000dddpdfs.pdf>

OPPSUMMERENDE SPØRSMÅL

Et spørsmål melder seg til norske myndigheter, folkevalgte, medier og samfunn i 2018:

Hva tilsier at dagens norske begrunnelse for å frata barnet retten til biologisk mor og far vil ha legitimitet i et historisk perspektiv?

Er det eneste avgjørende som legitimerer dagens utvikling at de voksne personene som er implisert har sluttet seg til de inngåtte avtalene?

Hvem har spurt barnet?

Reformen felles ekteskapslov la en basis og plattform for en utvikling der kriteriene for farskap, morskap og foreldreskap allerede er endret, med tilrettelegging for videre endring uten motstand.

Det understrekes at barn som lever med andre juridiske foreldre enn sine biologiske foreldre skal ha aksept, anerkjennelse og bekreftelse for sin familie som alle andre.

Samtidig må det være legitimt å gi motstand til en utvikling der barn planlegges, unnfanges og fødes med utgangspunkt i tilrettelagt lovregulering og inngåtte avtaler, evt med økonomisk kompensasjon involvert.

Men et slikt politisk engasjement må ta hensyn til at barn som lever i andre familieformer enn kjernefamilien ikke skal problematiseres, belastes eller anfektes.

KJØNN – KJØNNSFORSTÅELSE OG KJØNNSIDENTITET

Felles ekteskapslov endret statens forståelse av familie, ekteskap, foreldre, kjønn og forplantning. Med reformen ble det lagt et grunnlag for ytterligere endringer av språkets og begrepenes juridiske innhold.

I juni 2015 sendte Helse- og omsorgsdepartementet ut på høring et forslag til lov om endring av juridisk kjønn. Frist for å kommentere forslaget var 15 november 2015.

Under meny punktene HØRINGSBREV – HØRINGSNOTAT OG HØRINGSSVAR på denne lenken vil du finn det første lovforslaget og de innkomne kommentarene:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-lov-om-endring-av-juridisk-kjonn/id2423028/>

Loven ble vedtatt, og etablerer juridisk kjønn uavhengig av biologisk kjønn. Her er lovens ordlyd:

§ 1. Definisjon

Med juridisk kjønn menes det kjønnnet en person er registrert med i folkeregisteret.

§ 2. Rett til å endre juridisk kjønn

Personer som er bosatt i Norge og som opplever å tilhøre det andre kjønnnet enn det vedkommende er registrert med i folkeregisteret, har rett til å få endret sitt juridiske kjønn. Departementet kan gi forskrift om at loven skal gjelde for norske statsborgere bosatt i utlandet.

§ 3. Endring av juridisk kjønn for personer som er satt under vergemål

En person som er satt under vergemål etter vergemålsloven, søker selv om endring av juridisk kjønn.

§ 4. Endring av juridisk kjønn for barn

Barn som har fylt 16 år kan selv søke om endring av juridisk kjønn.

Barn mellom 6 og 16 år må søke om endring av juridisk kjønn sammen med den eller de som har foreldreansvar for barnet. Dersom foreldre har felles foreldreansvar, men søknaden fremmes sammen med bare en av dem, kan det juridiske kjønnnet likevel endres dersom dette er til barnets beste.

Søknad om endring av juridisk kjønn for barn under 6 år fremmes av den eller de som har foreldreansvar for barnet. Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter om det saken gjelder, skal informeres og gis mulighet til å uttale seg før søknaden fremmes. Det er et vilkår for endring at barnet har en medfødt usikker somatisk kjønnsutvikling. Søker må legge frem dokumentasjon på tilstanden fra helsepersonell.

§ 5. Behandlingen av søknader om å endre juridisk kjønn

Søknader om å endre juridisk kjønn behandles av skattekontoret (folkeregistermyndigheten). Skattekontorets vedtak i sak om endring av juridisk kjønn kan påklages til Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Søknader fra barn mellom 6 og 16 år som etter § 4 andre ledd andre punktum fremmes sammen med bare en av dem som har foreldreansvar, behandles av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Fylkesmannens vedtak kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

§ 6. Rettslige konsekvenser av å endre juridisk kjønn

Det juridiske kjønn skal legges til grunn ved anvendelsen av andre lover og forskrifter. Fødselskjønnet skal likevel legges til grunn dersom det er nødvendig for å etablere foreldreskap og foreldreansvar etter barneloven. En person som endrer sitt juridiske kjønn, beholder rettigheter og plikter som følge av farskap, morskap eller medmorskap.

Regler som gjelder om eller for en kvinne som føder barn, gjelder på samme måte for en person som føder barn etter å ha endret juridisk kjønn.

§ 7. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven.

§ 8. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.¹ Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

§ 9. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn: - - -

Lov om endring av juridisk kjønn

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-06-17-46>

Lov om endring av juridisk kjønn var ikke programfestet i denne stortingsperioden av noen av regjeringspartiene. Heller ikke i regjeringsplattformen eller samarbeidsavtalen mellom Høyre FrP, Venstre og KrF. Det forelå kun en variant av forslaget i Arbeiderpartiets program.

Kriteriene for samfunnets forståelse av kjønn er med denne loven frakoblet biologi og medisinske vurderinger og individualiseres. Stereotype oppfatninger av kjønn gis legitimitet som kriterier for individuell usikkerhet om kjønnsidentitet.

Lovens § 6 regulerer at juridisk kjønn skal legges til grunn ved anvendelsen av andre lover og forskrifter. Dermed går loven utover individets rett til å leve ut egen identitet.

Det øvrige samfunnet blir påtvunget å tilpasse seg og legge til grunn den enkeltes kjønnsidentitet. Det eneste kriteriet for kjønn er den enkelte borgers individuelle identitet.

<https://edition.cnn.com/videos/us/2018/06/25/transgender-woman-washington-restaurant-vstop-epr-orig.cnn>

NYE KJØNSSIDENTITETER / KJØNSFORSKNING

Dette avsnittet er skrevet for flere år siden, og er ikke oppdatert i 2018

De siste tiårene har oppmerksomheten om forskning på kjønn og seksualitet økt. Kjønnforskningen har et uttalt politisk program, som bør kunne vurderes å stå i motsetning til anerkjente prinsipper for hva som er vitenskapelig metode for utvikling av ny kunnskap og teori.

Da Norges forskningsråd i 2008 markerte avslutningen av kjønnsforskningsprogrammet 2001 – 2007, oppsummerte programstyret kjønnforskningen som grunnlag for feminisme og politikktutforming og at forskning er viktig for å forstå den sosiale konstruksjonen av kjønn.

Programplanen fra 2001 opplyste at kvinne- og kjønnforskningen har endringsambisjoner som innebygd eksplisitt perspektiv og skal være en drivkraft for samfunnsdebatten. Forskning som premiss for politikk skal stille spørsmål som: Hva er kjønn? Hvordan skapes kjønn? Hvordan blir kjønn til forskjell?

Her er noen sitater fra programplanen:

- *Programstyret ønsker å oppmuntre til prosjekter som utvikler og utfordrer eksisterende begreper, perspektiver og teorier*
- *Kvinne- og kjønnforskningen har hatt en eksplisitt målsetting om å bidra til endring på mange plan, og det nye programmet skal inngå i denne tradisjonen*
- *Behovet for grunnleggende og kritisk kjønnforskning med tanke på politikktutforming og sosial og kulturell utvikling både lokalt og nasjonalt er stort*
- *Kjønnsrelatert forskning har bidratt til sosial og kulturell endring gjennom kritisk å stille saker på den offentlige dagsorden, ved å utvikle kunnskapsgrunnlag for politiske reformer, ved å arbeide for frigjøring og likestilling*
- *Problematismen av kjønns- og seksualitetskategoriene utgjør en viktig begrunnelse for å satse på en bred og flerfaglig forståelse av kjønnforskning. I dette feltet møtes spørsmål om identitet og rettigheter*

Programplan for kjønnsforskningsprogrammet 2001 – 2007,

Fra boken "Kjønnforskning, Universitetsforlaget 2006" siteres fra en artikkel av Heidi Eng:

- En naturvitenskapelig forståelse av kjønn og seksualitet dannet den kunnskap om kvinne og mann, homoseksuell og heteroseksuell, som homoforskningen, queerforskningen og kjønnforskningen tok avstand fra og problematiserte.

- Det er også en politisk parallell til kjønnforskningen som et fagfelt tett knyttet til det feministiske prosjektet sitt ønske om endring, som ligger som en drivkraft i forskningen. Homoforskningen har som nevnt utviklet seg i et nært forhold til et homopolitisk miljø, akkurat slik kjønnforskningen ofte kan brukes i en politisk likestillingskamp. Feministisk teori, forskning og politisk aktivisme kan derfor gå hånd i hånd med homoforskningen, slik som den gjør med kjønnforskningen

Boken «Kjønnforskning», Universitetsforlaget 2006

Forening for kjønnsforskning leverte høringsuttalelse til NOU 2012: Politikk for likestilling.

I foreningens kommentar står det blant annet:

I utredningen kommer særlig kjønnsforskningens økende fokus på flerdimensjonalitet fram. Dette er et godt eksempel på hvordan perspektiver fra forskning har videreutviklet norsk likestillingspolitikk på en svært samfunnsrelevant måte

NOU 2012: 15: Politikk for likestilling

<https://www.regjeringen.no/contentassets/dcf92db57c0542c1996b9f821b13ebbe/no/pdfs/nou201220120015000ddd/pdfs.pdf>

Høringsuttalelse fra Forening for kjønnsforskning

https://www.regjeringen.no/contentassets/7bcfdb7681954db8a5abe4d672e9fb85/forening_for_kjonnforskning.pdf

Dette illustrerer kjønnsforskningens politiske program.

Spesielt blir dette tydelig i den radikale retningen som kaller seg for *Skeiv teori*. *Skeiv teori* er basert på en teori om at kjønn er sosialt konstruert og kun er språklige bilder som ikke viser til biologisk virkelighet.

I boken *Homo/hetero* spissformulerer Nils Axel Nissen det slik:

«Hvorfor kan ikke en mor være en far, og en far være en mor».

<https://www.gyldendal.no/Sakprosa/Helse-kropp-og-sinn/Homo-hetero>

Det finnes mindre radikale deler av kjønnsforskningen, men felles for de fleste forskerne er et ønske om å endre våre «fordommer» om kjønn og seksualitet.

Det er også verdt å merke seg at grupper som kjemper for offentlig aksept av sin seksuelle orientering, i tillegg til homofile, nå stadig utvides med nye grupper: Transseksuelle, bifile og panseksuelle (mennesker som tenner både på menn, kvinner og transeksuelle). Likestillingsretorikken som har blitt ført i forhold til likekjønnede par, vil trolig bli brukt som brekkstang også for ytterligere liberalisering av lovverket, som igjen vil bli gjort normativt for, og bli påtvunget hele samfunnet.

Innenfor kjønnsforskningen har man funnet to holdninger til kjønnsnøytral ekteskapslov:

Enkelte har hevdet, i tråd med 68-ernes feministiske kritikk, at ekteskapet er en institusjon som bidrar til å fastholde tradisjonelle kjønnsrollemønstre.

Andre har ment det som åpenbart er valgt strategi, at ekteskapet bør inkludere homofile og at nyorienteringen er et nyttig redskap for målet om å oppheve heteronormen.

Når et forskningsmiljø, med uttalte politiske ambisjoner, legger mye av premissene for den reformen som nå er iverksatt, burde det være en demokratisk selvfølge at disse premissene ble synliggjort.

Samfunnet og de folkevalgte har imidlertid aldri blitt presentert for kritiske spørsmål fra media, som tvert imot har akseptert likestillingsargumentet uten å kritisere søkelys på grunnlaget for reformen.

BIOTEKNOLOGI OG KOMMERSIELLE DRIVERE

Moderne bioteknologi i allianse med kommersielle drivkrefter og aktører skaper nye muligheter og markeder for hvordan mennesket kan organisere sitt samliv og forplantning.

Nye muligheter for markedsbasert menneskelig forplantning trenger en teoretisk begrunnelse og legitimitet. Denne begrunnelsen gis ved en politisk argumentasjon mot diskriminering av homofile og referanse til teoriene som opphever kjønnskategoriene.

Nå erfares presset for en teologisk legitimering av opphevelsen av kjønnskategoriene.

Når kjønnskategoriene mann og kvinne oppheves, kan seksualiteten frigjøres fra forplantningen, og dyrkes uavhengig av kjønnskategoriene. Denne observasjonen medfører ingen påstand om at forplantningen alene er seksualitetens drivkraft, eller at lyst og begjær er fraværende i en tradisjonell seksualitet.

Det er lange filosofiske og teologiske tradisjoner som bygger opp under seksualitetens doble formål: Å sette barn til verden og å tjene til glede og dypere fellesskap mellom ektefellene.

Dette doble formålet settes ikke til side om ektefellene ikke kan eller ønsker å få barn. Formålet sier bare noe om hvilket potensiale seksualiteten har i et ekteskap mellom én mann og én kvinne.

Poenget er at bioteknologi og kommersielle drivkrefter må reguleres.

Statens regulering av familien må fortsatt ha som utgangspunkt at barnet skapes i samlivet mellom mann og kvinne, og at samme mann og kvinne som utgangspunkt er barnets foreldre.

Barnets rettigheter i FNs barnekonvensjon til å ikke bare kjenne, men også motta omsorg fra begge sine biologiske foreldre, må igjen skjermes i norsk lovgivning.

STÅLSETTUTVALGET

Felles ekteskapslov ble vedtatt uten å pålegge vigselfplikt for trossamfunn som har vigselfmyndighet.

Ekteskapslovens §§ 13 og 16 regulerer at kirkelig vigselfer har reservasjonsrett, og at ekteskap inngått i Den norske kirke er ugyldig dersom det ikke er fulgt liturgi fastsatt av kirkemøtet.

<http://www.lovdatab.no/all/tl-19910704-047-004.html#13>

Det legges til grunn at bestemmelsen tolkes analogt for vigselfere i trossamfunn utenfor Den norske kirke. Ingen vigselfer kan være privatpraktiserende, i den forstand at vigselfmyndigheten forvaltes frakoblet den liturgi / ordning som vigselferens trossamfunn la til grunn da det ble søkt om og gitt vigselfmyndighet.

Stålsettutvalgets flertall, NOU 2013:1, anbefalte sivil ekteskapsinngåelse som generell ordning:

Sivil ekteskapsinngåelse er, etter disse medlemmers mening, nødvendig for å tydeliggjøre at det er sivil lovgivning og ikke en teologisk forståelse som regulerer ekteskap, avtaler om ektepakt, foreldreansvar, megling, skilsmisse, bodeling, arv og andre økonomiske forhold som for eksempel gjensidig forsørgelsesplikt i det norske samfunnet. Dagens ordning, hvor vigselfretten utøves av tros- og livssynssamfunnene, kan reise tvil om staten dermed legitimerer diskriminering av for eksempel homofile eller kvinner.

NOU 2013: 1, side 205

<https://www.regjeringen.no/contentassets/eecd71cd8f2a4d8aabdf5a7742e96b4d/no/pdfs/nou201320130001000dddpdfs.pdf>

Mindretallet gikk inn for at tros- og livssynssamfunnene skal beholde vigselfmyndigheten. Mindretallets begrunnelse innebar imidlertid ingen imøtegangelse av flertallets begrunnelse for å frata trossamfunnene vigselfmyndighet. Mindretallet aksepterer flertallets premiss:

Disse medlemmer ser at det er utfordringer knyttet til forholdet mellom vigselfernes nektingsrett basert på deres religionsfrihet, og prinsippene om likebehandling og ikke-diskriminering, spesielt med hensyn til par av samme kjønn. Deleget offentligrettslig myndighet kan tolkes som en legitimering av enkelte trossamfunns interne familierett, noe som kan gå ut over retten til skilsmisse og likestillingen mellom kjønnene. Enhver vigself med offentligrettslig virkning i tros- og livssynssamfunnene forplikter imidlertid tros- og livssynssamfunnene til å anerkjenne norsk ekteskapslovgivnings gyldighet.

NOU 2013: 1, side 206

<https://www.regjeringen.no/contentassets/eecd71cd8f2a4d8aabdf5a7742e96b4d/no/pdfs/nou201320130001000dddpdfs.pdf>

Både det siterte, og utredningsteksten på sidene 200 - 208, legger til grunn et motsetningsforhold mellom trossamfunnenes delegete myndighet til å foreta vigselfer og likestilling / ikke-diskriminering:

Det kan argumenteres med at når religiøs vigself på denne måten faktisk ikke er like åpen for alle, selv ikke for dem som tilhører et tros- eller livssynssamfunn, bør grunnleggende prinsipper om likebehandling og ikke-diskriminering tilsa at ingen bør ha anledning til å inngå ekteskap på denne måten.

NOU 2013: 1 side 202

<http://www.regjeringen.no/pages/38186391/PDFS/NOU201320130001000DDPDFS.pdf>

Momentene anført ovenfor knyttet til likestilling og ikke-diskriminering av blant annet kvinner, skilte, homofile og lesbiske, har sin motsats i vigslernes rett til å nekte å vie et par, slik det er regulert i ekteskapsloven § 13:

NOU 2013: 1 side 203

<http://www.regjeringen.no/pages/38186391/PDFS/NOU201320130001000DDDPDFS.pdf>

DISKRIMINERING

Anklagene om diskriminering i situasjoner der ekteskapet vurderes som én mann og én kvinne, er uten hjemmel verken i norsk lov eller i menneskerettighetene. Dermed kan heller ikke den kristne kirkens ekteskapsforståelse og vigselpraksis karakteriseres som diskriminerende.

Videre kan da heller ikke denne feilaktige påstanden om diskriminering benyttes som argument for å frata kirken vigselmyndigheten.

Stålsettutvalget unnlater å vise til fakta som bekrefter at diskrimineringsanklagen er grunnløs:

Fra utredningen om homofiles levekår i 2001:

Det faktum at homofile og lesbiske kan inngå partnerskap, og at dei har eit juridisk vern mot krenkingar frå andre på grunn af homofil orientering og livsform, gjer sitt til at unge menneske opplever ei legitimering av denne livsforma. Det same gjer open innstilling i media og skole og det at mange kjende personar vel å vere opne om si homoseksuelle orientering.

Norge: St.meld.nr. 25 (2000 - 2001) pkt. 4.1

<https://www.regjeringen.no/contentassets/9e533516e64d487d96a710f3821e077c/nn-no/pdfa/stm200020010025000dddpdfa.pdf>

Fra regjeringens høringsnotat til forslaget om felles ekteskapslov, 2007:

Ulik behandling av registrerte partnerskap og ekteskap har til dels vært oppfattet som diskriminering av homofile og lesbiske. Med hensyn til internasjonal privatrett kan det imidlertid neppe være grunnlag for se en eventuell ulik behandling av likekjønnede og forskjelligkjønnede ekteskap som diskriminerende.

Høringsnotatet til felles ekteskapslov, pkt. 6.3.1

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/felles-ekteskapslov-pa-horing/id467527/>

Fra regjeringens lovforslag om felles ekteskapslov i februar 2008:

At staten har etablert forskjellige lovgivninger og ordninger for hhv. ulikekjønnede og likekjønnede par, kan i seg selv ikke med rimelighet kalles diskriminering, så lenge disse ordningene er tilnærmet sammenfallende mht. rettigheter og plikter. Dette er et syn som finner støtte i juridiske fagmiljøer.

Ot.prp. nr. 33 (2007 – 2008), side 20

<https://www.regjeringen.no/contentassets/858f789f394446e6a33b1f7aec7da15e/no/pdfs/otp200720080033000dddpdfs.pdf>

Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) har tolket EMK artikkel 12 slik at bestemmelsen bare beskytter den tradisjonelle form for ekteskap, med det menes ekteskap mellom to personer av ulikt kjønn. Homofiles rett til å inngå ekteskap er dermed ikke direkte beskyttet av konvensjonen.

Ot.prp. nr. 33 2007–2008, side 12

<https://www.regjeringen.no/contentassets/858f789f394446e6a33b1f7aec7da15e/no/pdfs/otp200720080033000dddpdfs.pdf>

I Sverige hadde utredningen SOU 2007: 17 tilsvarende vurderinger:

Att äktenskapet inte står öppet för par med samma kön torde dock varken enligt regeringsformen eller enligt Europakonventionen i och för sig innebära en diskriminering på grund af sexuell läggning, men det torde ändå innebära en form af särbehandling.

SOU 2007: 17, sammenfatning side 17

<http://www.regeringen.se/contentassets/d8ce4c0dfea547c391469ac9a5646feb/aktenskap-for-par-med-samma-kon---vigselfragor-hela-dokumentet-sou-200717>

I juni 2010 var likekjønnet ekteskap tema i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Bakgrunnen var at myndighetene i Wien i Østerrike i 2002 avviste to menn å inngå ekteskap.

Dommen presiserer at den europeiske menneskerettighetskonvensjonen ikke forplikter noen stat til å omdefinere betydningen av ekteskapet slik vi kjenner det i dag, til å omfatte par av samme kjønn.

Referanse: Schalk & Kopf mot Østerrike:

[http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99643#{"display":\["0"\],"languageisocode":\["ENG"\],"appno":\["30141/04"\],"itemid":\["001-99605"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99643#{)

Ordlyden i den europeiske menneskerettighetskonvensjonens Art. 12, Right to marry, er inntatt i den norske menneskerettighetsloven:

Men and women of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/*#*

Følgende brev ble i April 2014 sendt fra "Nordisk nettverk for ekteskapet" til en rekke instanser:

BREV FRA NORDISK NETTVERK FOR EKTESKAPET:

BEGREPET DISKRIMINERING JF EKTESKAPSFORSTÅELSE OG VIGSELSPRAKSIS

Stortinget vedtok reformen felles ekteskapslov i juni 2008, med ikrafttredelse fra 1. januar 2009.

I den offentlige debatten i 2007 – 2008 og i årene etter dette, har vi ved flere anledninger registrert at begrepet diskriminering anvendt på en forståelse som anser ekteskapet som en ordning for en mann og en kvinne. De siste ukene har vi registrert dette i forbindelse med diskusjonene på kirkemøtet for Den norske kirke, der spørsmålet var oppe til debatt. Også kirkens egne folk har omtalt dagens ordning – der kirken ikke foretar vigsel av likekjønnede par – som diskriminering: (Referanser)

Partileder Audun Lysbakken i SV anvender i dag diskrimineringsbegrepet i et intervju i Vårt Land: (Referanse)

Slik vi forstår det, er diskriminering forbudt og forbundet med straffeansvar etter norsk lov. Anklager om diskriminering er dermed også anklage om straffbar handling og praksis. Dette tilsier at det bør foretas en begrepsavklaring vedr anvendelse av begrepet diskriminering på en ekteskapsforståelse og vigselpraksis som forbeholder ekteskapet for mann og kvinne.

Vi anmoder derfor med dette om en kompetent vurdering av hvordan / hvorvidt diskriminering kan anvendes om en ekteskapsforståelse og vigselsspraksis der ekteskapet forbeholdes mann og kvinne.

Vedlagt følger brev som i dag er sendt til Audun Lysbakken. I brevet er det angitt en rekke referanser som etter vår oppfatning tilsier at anklagene om diskriminering ikke har hjemmel. Vi overlater til adressatene å vurdere hvorvidt disse referansene er relevant for vurderingen.

SVAR FRA LIKESTILLINGS- OG DISKRIMERINGSOMBUDET, 28. APRIL 2014:

Begrepet diskriminering

Likestillings- og diskrimineringsombudet viser til din e-post datert 15. april 2014.

Ombudet forstår deg slik at du ønsker å få vite om et kirkesamfunns nektelse av å vie likekjønnede kan defineres som diskriminering. Ombudet har ikke behandlet saker som tar stilling til dette.

Å ikke vie likekjønnede er forskjellsbehandling av heterofile og homofile etter § 5 i Lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. En slik forskjellsbehandling er antagelig likevel saklig etter samme lovs § 6, og er dermed ikke diskriminering etter loven.

I samfunnsdebatten brukes begrepet diskriminering om mange forhold som ikke er diskriminering etter loven. Kirken forskjellsbehandler de som ønsker å inngå likekjønnede ekteskap. Ordet diskriminering betyr rent språklig usaklig forskjellsbehandling. At noen mener at kirkens nektelse av å vie likekjønnede er diskriminering, er dermed ikke særlig oppsiktsvekkende.

Det er viktig å understreke at brudd på diskrimineringsregelverket ikke er straffbart etter straffeloven. En påstand mot noen om diskriminering er derfor ikke en påstand om at vedkommende har begått en straffbar handling.

Trossamfunnenes lovfestede reservasjonsrett er ikke diskriminerende. Dermed bortfaller også begrunnelsen for å frata trossamfunnene vigselmyndighet.

Det ble også mottatt kommentar fra Språkrådet:

SVAR FRA SPRÅKRÅDET, 6. MAI 2014:

Her skal nok Språkrådet holde seg strengt til det språklige.

Bokmålsordboka på nettet viser følgende om "diskriminere":

diskriminere v2 (fra lat *'atskille'*; se diskre; beslektet med *discernere*)

1 fag., se forskjell på, skille fra hverandre

d- farger

2 gjøre forskjell på, behandle (en person el. gruppe) urettferdig
bli diskriminert på grunn av hudfargen

Det er betydning nr. 2 som er aktuell her. Vi ser at det i denne betydningen fins to nyanser, nemlig den mer nøytrale 'gjøre forskjell på', og den mer utbredte, negative 'behandle urettferdig'. Det må kunne sies at det å gjøre forskjell på ikke nødvendigvis innebærer å behandle urettferdig. Det kan være (gode) grunner for å behandle forskjellig.

Jeg oppfatter Likestillingsombudet dit hen at de påpeker at den gjengse betydningen av "diskriminere", slik ordet brukes i allmennspråket, er 'å behandle forskjellig på *usaklig* grunnlag' (altså urettferdig), og at det vil være i strid med loven. Men loven omhandler også "saklig forskjellsbehandling", noe som ikke er i strid med loven.

Det er ikke uvanlig at lovspråk har presise definisjoner som kan avvike noe fra allmennspråkets mer omtrentlige betydninger.

Samlet oppsummering tilsier at stadige anklager om diskriminering der det fastholdes og praktiseres at ekteskapet er én mann og én kvinne, ikke har hjemmel og må tilbakevises.

TROSFRIHET

Ideen om å frata kristne trossamfunn anledningen til å foreta vigsel vurderes som brudd på trosfriheten. I dag er ikke dette noe akutt problem, fordi kristne trossamfunn med vigselmyndighet ikke er pålagt krav om vigsel av likekjønnede par.

Stålssettutvalgets begrunnelse for å frata kirkene myndighet til å foreta vigsel, og andre utsagn som er registrert i den politiske debatten, tilsier likevel at kirkens vigselmyndighet kan være under press.

Den norske kirkes endrede vigselsturgi har antakelig dempet dette presset. For trossamfunn som ikke har endret sin ekteskapsforståelse og vigselpraksis kan det likevel oppfattes et press mot å foreta samme endring som Den norske kirke har gjort.

Trossamfunnene kan da komme til at det vil være mer hensiktsmessig å si fra seg, evt legge opp til å bli fratatt vigselmyndigheten, for på den måte å unngå å ta stilling til den sterke endringen i samfunnets forståelse av ekteskap, kjønn og familie.

Det er fortsatt ikke avklart hvordan samfunnet på sikt vil forholde seg til trossamfunn som fastholder at ekteskapet er for én mann og én kvinne, og at dette er en forutsetning for barnets rett til sine foreldre.

Uten å kunne svare for kristne trossamfunn, antas det å være betydelig støtte for å hevde at de kristne selv må ha rett til å definere hvilket innhold som ligger i den kristne ekteskapsinngåelsen.

Stålssettutvalget og andre som vil fremmet obligatorisk sivil ekteskapsinngåelse, har pekt på at kirkene kan ha sin egen seremoni med feiring, forbønn og velsignelse. En slik argumentasjon fratar kirken / trossamfunnet retten til å legge ytterligere dimensjoner inn i den kirkelige handlingen enn det som avgrenses til en velsignelses- og forbønnsbehandling. Dermed foreligger det også et angrep på trosfriheten.

Argumentene for å frata kirken vigselfmyndigheten tar ikke inn over seg at den kristne kirken kan ha et trosinnhold hvor det er den kirkelige ekteskapsinngåelsen som konstituerer ekteskapet.

Med dette går argumentasjonen inn på trossamfunnets område, og avgrenser trossamfunnets rett til å definere den kirkelige ekteskapsinngåelsen.

Dersom den kirkelige ekteskapsinngåelsen ikke lenger medfører borgerlige og sivile rettsvirkningene av ekteskapet, så har vi en situasjon hvor den norske stat angriper trosfriheten

Det kan finnes kristne trossamfunn som legge til grunn i sin teologi og praksis at ekteskapsinngåelsen har et omfang utover en ren velsignelse, og at det nettopp er trossamfunnets ekteskapsinngåelse som konstituerer ekteskapet som institusjon.

Det angriper på trosfriheten dersom trossamfunn fratas vigselfmyndigheten og henvises til borgerlig vigsel hjemlet i felles ekteskapslov for å inngå ekteskap med ekteskapets borgerlige rettsvirkninger.

Tilsvarende vil det frata kristne personer deres menneskerett til å inngå ekteskap, dersom de ikke lenger kan vies til ektefolk i kirken, men henvises til borgerlig vigsel hjemlet i felles ekteskapslov uten legitimitet for å inngå ekteskap med ekteskapets borgerlige rettsvirkninger.

DEN NORSKE KIRKE

Stortingets vedtak av reformen felles ekteskapslov bekrefter at myndighetene har erkjent og akseptert at likestilling av ekteskap mellom mann og kvinne og ekteskap mellom to personer av samme kjønn endrer den juridiske forståelsen av hvem som er et barns foreldre. Dette fordi det nettopp var i dette området de juridiske endringene ble gjort ved reformen felles ekteskapslov.

Engasjementet for å endre kirkens ekteskapsforståelse og vigselfordning avviste denne forbindelsen, og hevdet at ekteskapsordningen kunne og skulle vurderes isolert.

Flertallet i Bispemøtets samlivsetiske utvalg anbefalte i 2013 at kirken vedtar liturgi for likekjønnet ekteskap. I pressekonferansen i 2013 ved fremleggelsen av utvalgets rapport, ble det presisert at utvalget hadde avgrenset sin utredning mot forhold som berører barns situasjon.

... Vi har heller ikke ønsket å gå særlig inn i spørsmål knyttet til barneloven og bioteknologiloven, altså adopsjon, eggdonasjon, sæddonasjon, surrogati.

SAMMEN: Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv. Utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i Den norske kirke, pkt. 1.3, side 8.

<https://kirken.no/globalassets/kirken.no/bispemotet/2014/dokumenter/rapporter/sammen-2013-hele-ny-low.pdf>

Den kirkelige argumentasjonen for liturgi for likekjønnet ekteskap ønsket åpenbart ikke å bli assosiert med de konsekvenser som omdefineringen av ekteskapet har hatt og vil ha for barnets rettigheter. Dette på tross av at det var i dette området alle rettsvirkningene av reformen felles ekteskapslov ble endret.

Kirkemøtet i Den norske kirke vedtok 30 januar 2017 en ny vigselfliturgi som gir likekjønnede par anledning til å inngå ekteskap i Den norske kirke. Det må forventes at tilsvarende debatt som Den norske kirke har opplevd og opplever, med vil melde seg med styrke også i andre trossamfunn.

<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/ny-vigselfliturgi-vedtatt/>

POLITISK ALLIANSE

Endringene i samfunnets og lovgivningens forståelse av familie, kjønn, kjønnsidentitet, ekteskap og foreldreskap er en tung politisk og ideologisk trend i vestlige samfunn og kultur. Endringene fremmes politisk i en uvanlig allianse mellom den politiske høyresiden og venstresiden.

Trenden passer høyresidens liberale argumentasjon om individets rettigheter og frihet, og tilrettelegging for kommersielle aktører på frie markeder uten regulering. Næringslivets positive holdning til felles ekteskapslov, kom – og kommer - til uttrykk i høringsuttalelser, mediautspill, markedsføring og reklame.

Venstresidens pådriverfunksjon for reformene har antakelig vært begrunnet i tiltak mot diskriminering. Deler av venstresiden har antakelig vært kritiske til kjernefamilien som en borgerlig og konserverende institusjon, som fortjener kritikk og utfordring i et feministisk likestillingsperspektiv.

Venstresiden har en klassiske vilje til å regulere markedskrefter og å ivareta fellesverdier gjennom politisk styring. Denne viljen synes fraværende når det gjelder verdier som venstresiden ureflektert oppfatter som religiøst begrunnet og tilhørende en patriarkalsk samfunnsorden.

I disse verdispørsmålene oppstår derfor den spesielle alliansen mellom venstresiden og libertarianske og markedsliberalistiske ideer og sterke kommersielle markedskrefter.

Den 10 år gamle reformen felles ekteskapslov, og etterfølgende reformer som det er vist til her, kan vurderes som klassisk deregulering, slik vi har sett på mange samfunnsområder de siste tiårene.

I dette tilfellet som deregulering av familien og samfunnets språk for familie, kjønn og identitet.

KONKLUSJON

1. Bioteknologi, kommersielle markedskrefter, libertariansk ideologi med vektlegging av individets radikale frihet, kjønnsforskningens teorier og den politiske venstresiden kritikk av tradisjonelle familiestrukturer, har funnet sammen i en tung kulturell, økonomisk og medisinteknologisk trend i den vestlige verden. Økonomiske og bioteknologiske muligheter legger til rette for at barn systematisk planlegges, unnfanges og fødes med formål å bli gitt/solgt til andre juridiske foreldre enn sine biologiske foreldre. En stor utfordring fremover blir hvordan denne trenden skal reguleres, og hvilke verdier som skal legges til grunn for denne reguleringen.
2. Den tradisjonelle kjernefamilien med mor, far og barn har alltid blitt utfordret av virkeligheten og andre familiekonstellasjoner. Likevel uttrykker kjernefamilien et utgangspunkt basert på gitte biologiske forutsetninger og Guds ordning.

Det må forventes press fremover for å gi juridisk foreldreskap til andre personer enn barnets biologiske foreldre. For at barnet kan ha flere enn to juridiske foreldre, og for at forståelsen og kriteriene for kjønn omdefineres og flyter fritt fra tidligere forutsetninger.

3. En utfordring fremover blir å fastholde kjernefamilien som unikt konsept for familie i samfunnet, uansett skiftende politiske og ideologiske strømninger. Samfunnet kan gi aksept til annerledes familiekonstellasjoner uten at disse reguleres som likestilt med den unike kjernefamilien.
4. Seksualitet frakoblet reproduksjon vil utfordre normer og verdier som i dag tas for gitt. Mulige scenarier kan i dag synes lite sannsynlige, men bevissthet, språk og felles verdigrunnlag vil bli utfordret av påvirkning som stiller spørsmål ved normer vi i dag tar for gitt.
5. De verdispørsmål som her er behandlet, forventes å bli stadig mer sentrale i politisk debatt. Tradisjonell skillelinje mellom høyre og venstresiden uttrykker ikke denne politiske aksene. Det må forventes økte spenninger mellom drivkreftene for markedsliberalisme og deregulering av familien og språket, og borgere og institusjoner som fastholder en klassisk familieforståelse med det språk og begreper som hører til dette. Dette spenningsforholdet må også forventes å øke mellom den vestlige, økonomiske kulturkretsen og øvrig verden.